نهمین کنفرانس بین المللی
مطالعات اجتماعی، حقوق و فرهنگ عامه
9th International Conference of
SOCIAL STUDIES, LAW AND FOLKLORE
www.law.bcnf.ir

رژیم حقوقی امنیت بین‌الملل: از تشدید ریسک تا پایداری امنیت ملی

سیمین امینی زارع [*۱]، امین امینی زارع [۲]، هستی طالبی [۳]

۱- مدرس دانشگاه، کارآموز وکالت کانون وکلای دادگستری، کارشناس رسمی دادگستری
e-mail:attorney.aminizare@gmail.com
۲- دکترای تخصصی حقوق بین‌الملل، مدرس دانشگاه، وکیل پایه یک دادگستری
e-mail: edaalatgostaran@yahoo.com
۳- پژوهشگر، دانشجوی کارشناسی حقوق
e-mail: hastitalebi1385@gmail.com

چکیده

چکیده: امنیت بین‌المللی شامل اقدامات دولت‌ها و سازمان‌های جهانی مانند سازمان ملل برای تضمین بقا و امنیت متقابل است که از طریق عملیات نظامی و توافق‌نامه‌های دیپلماتیک مانند معاهدات محقق می‌شود. امنیت ملی و بین‌المللی به هم پیوسته‌اند و امنیت بین‌المللی، امنیت دولت‌ها در سطح جهانی را تقویت می‌کند. امنیت غذایی، به‌عنوان یکی از نیازهای اساسی انسان در هرم مازلو، از مؤلفه‌های کلیدی امنیت ملی است. این امنیت به دلیل خسارات ناشی از بلایای طبیعی، که در سال ۲۰۱۸ بیش از ۳۲۶ میلیارد دلار برآورد شده، با تهدید مواجه است. با توجه به تغییرات اقلیمی و افزایش این خسارات، تداوم تولید و بازتوانی تولیدکنندگان از طریق مدیریت ریسک‌های مالی با تأکید بر بیمه کشاورزی امری ضروری است. این مقاله به تحلیل ارتباط امنیت غذایی، پدافند غیرعامل، پایداری ملی و نقش بیمه کشاورزی می‌پردازد.

کلید واژگان: امنیت بین‌الملل، امنیت غذایی، ریسک، امنیت استراتژیک

مقدمه

امنیت مفهومی پیچیده و متعارض است و عمیقاً بر ارزش ها و احساس متکی است. از این مفهوم تعریف های متعددی ارائه می شود و آن را با واژه های متعددی ترکیب می کنند. امنیت بین المللی، امنیت ملی، امنیت اجتماعی، امنیت انسانی و امنیت زیست محیطی نمونه هایی از ترکیب امنیت با مفاهیم دیگر است که معمولاً برای تخصیص امنیت مطرح می شوند. تعریف آرنولد ولفرز از امنیت که مورد قبول بیشتر دانشوران این حوزه است، در برداشت عینی، به معنای فقدان تهدید در کسب ارزش ها و در برداشت ذهنی، به معنای فقدان ترس از مورد تهدید قرارگرفتن این ارزش ها می باشد .

با وجود تنوع و تعدد بازیگران، گسترش سلاحهای کشتار جمعی و ظهور سرچشمه های جدید برای تهدیدات امنیت بین المللی، جنگ به عنوان ابزار سیاسی در مناسبات کشورها افول پیدا کرده است، افزایش سود اقتصادی صلح و وابستگی های متقابل میان کشورها حرکت به سوی صلح دمکراتیک را به عنوان یک راهبرد امنیتی جایگزین، اجتناب ناپذیری ساخته است به تبع آن مطالعات امنیتی بر اساس رویکرد سنتی و واقع گرایانه اهمیت خود را از دست داده است مطالعات امنیتی

[*] نویسنده مسئول، دکترای تخصصی مدیریت، کارشناس ارشد حقوق خصوصی و مهندس کشاورزی

جدید بر اساس مکتب کپنهاک امنیت را نه در قالب رویکرد نظامی و راهبردی بلکه در قالب مباحث امنیت اقتصادی، امنیت زیست محیطی، امنیت اجتماعی و توسعه انسانی دنبال می کنند.

امنیت غذایی

بنابر تعریف، سازمان ملل، امنیت غذایی را دسترسی همه مردم به غذای کافی در تمام اوقات برای داشتن یک جسم سالم می‌داند. طبق این تعریف موجود بودن غذا، دسترسی به غذا و پایداری در دریافت غذا سه عنصر اصلی می‌باشند. امنیت غذایی و ایمنی غذا از واژه هایی مهم و کاربردی است که امروزه در اسناد توسعه ای به آن پرداخته شده‌است و از سوی مسوولان به کار گرفته می‌شود. امنیت غذایی به دسترسی همه افراد یک جامعه، در تمام ادوارعمر به غذای کافی و سالم برای داشتن زندگی سالم و فعال گفته می‌شود و در آمد خانوار از عوامل مهم در تامین امنیت غذایی در یک نظام اجتماعی می‌باشد. عامل مهم دیگر در تامین امنیت غذایی جامعه، ذائقه و دانش تغذیه‌ای خانواده ها در نحوه تخصیص بودجه برای تهیه بهترین نوع غذای در دسترس و چگونگی تقسیم غذا در خانواده می‌باشد. امنیت غدایی زمانی تامین می‌شود که سرانه سبد غذایی خانواده به صورت صحیح انتخاب و تهیه شود، برای افراد خانواده کافی و به صورت صحیح طبخ شود تا عناصر و مواد غذایی سالم و صحیح به سلول ها و اندام‌های بدن برسد. برای تامین امنیت غذایی در یک کشور و نظام اجتماعی باید سازمان‌ها و نهادها با هم همکاری داشته باشند و با هماهنگی یک سازمان متولی امنیت غذایی، بر تولید یا واردات مواد و محصولات غذایی، آموزش و تبلیغ و آگاهی دادن به جامعه و سیاست گذاری های کلان اقتصادی نقش ایفا کنند. سازمان متولی امنیت غذایی باید نسبت به نوع مواد غذایی، میزان و قیمت آنها همیشه مطلع باشد و بررسی کند که همه مردم از نظر فیزیکی به این غذا دسترسی داشته باشند و درآمدشان به قدری باشد که بتوانند این غذا را بخرند و این سازمان در صورت بروز بحران باید زنگ خطر را به صدا در آورد و اندازه گیری این امنیت را بر عهده بگیرد.

شیوه نگاه بانک جهانی به امنیت غذایی

بانک جهانی امنیت غذایی را «دسترسی همه مردم در تمام اوقات، به غذای کافی برای داشتن یک زندگی سالم» تعریف می‌کند که این تعریف در کنفرانس رم مورد نیز مورد تاکید همگان قرار گرفته شده‌است. سه عنصر «موجود بودن غذا»، «دسترسی به غذا» و «پایداری در دریافت غذا» محورهای اصلی این تعریف می‌باشند که «موجود بودن غذا» شامل میزان مواد غذایی در مرزهای ملی از طریق تولید داخلی و واردات مواد غذایی می‌باشد و مفهوم «دسترسی به غذا» نیز دسترسی فیزیکی و اقتصادی به منابع، جهت تامین اقلام غذایی مورد نیاز جامعه و «پایداری در دریافت غذا»، ثبات و پایداری دریافت ارزش‌های غذایی مورد نیاز جامعه می‌باشد. افزایش جمعیت و رشد اقتصادی کشورهای در حال پیشرفت به رشد تقاضای برای غذا چه از لحاظ کمی و چه از لحاظ کیفی منجر خواهد شد. یعنی اینکه تقاضای جهانی از لحاظ مقدار و ماهیت دچار تغییرات عمده خواهد شد.

مفهوم رژیم مالی

رژیم مالی عبارت است از: «قواعد وسیع به هم پیوسته و پیچیده‌ای که دارای مبنای قانونی یا قراردادی بوده و هدف آن تنظیم وضعیت مالی زوجین در روابط آن دو با یکدیگر از یک طرف و روابط آن دو با اشخاص ثالث از طرف دیگر می‌باشد».

حقوقدانان فرانسوی، به دلیل وجود قواعد زیاد و تخصصی؛ پیچیده بودن را جزء تعریف رژیم مالی ذکر کرده‌اند. این پیچیدگی به حدی است که جهت محاسبات و تقسیم اموال پس از انحلال، وکلای طرفین برای این که با قضاوت کورکورانه قضات روبرو نشوند؛ قبل از جلسه دادرسی، به سر دفتر رسمی مراجعه می‌کنند تا آنها یک پروژه تسویه صحیح را پیاده

کنند. این یک نوع تضمین در برابر محاسبات قضات است. به دلیل همین پیچیدگی‌ها علاوه بر تنظیم روابط مالی زوجین، باید روابط آنها با طلبکاران هم معین شود؛ همچنین باید معلوم شود که روابط مالی اشخاص ثالث با هریک از زوجین چه تاثیری بر زوج دیگر دارد و آیا اشخاص ثالث به طور مستقیم می‌توانند با زوج دیگر رابطه مالی پیدا کنند. در برخی از رژیم های مالی این قواعد، علاوه بر روابط مالی آنها در نکاح و پس از انحلال نکاح، شامل اموال قبل از نکاح نیز می شود. موضوع اصلی رژیم های مالی علی الاصول ناظر بر مالکیت و اداره اموال زوجین در دوران نکاح است و به تبع آن تقسیم اموال، دیون و تعهدات هم مورد بررسی قرار می گیرد.

چشم انداز آینده وضرورت نگرش اعتدالی

فائو طی گزارش اخیر درسال ۲۰۱۹ اعلام کرد که برای تامین غذای جمعیت ۹ میلیارد نفری جهان در سال ۲۰۵۰، باید دو برابر میزان کنونی تولید کرد و برای رسیدن به این هدف باید موانعی مانند محدودیت زمین‌های کشاورزی، کمبود آب، قیمت بالای انرژی، افت سرمایه گذاری در زمینه تحقیقات کشاورزی و افزایش ضایعات غذایی را در نظر داشت. سازمان فائو با توجه به چشم انداز امنیت غذایی قرن ۲۱ جهان مربوط به کمبود مواد غذایی، تولید مواد غذایی را در قرن حاضر با مشکلاتی پیش بینی نموده‌است. از این رو رقابت بر سر زمین‌های کشاورزی و منابع آب، قیمت بالای انرژی و تغییرات آب و هوایی همگی نشان می‌دهد که باید با منابع کمتر، غذای بیشتری برای مردم سرتاسر جهان تولید شود. رشد پایدار در بخش کشاورزی، عاملی حیاتی برای تغذیه جهان در دهه‌های آتی است.

توسعه سرمایه گذاری در کشاورزی وبانک تخصصی کشاورزی

رهایی از گرسنگی حق اساسی مردم است. گرسنگی حرمت انسان را خدشه دار می‌سازد و مانعی در راه پیشرفت اجتماعی، سیاسی و اقتصادی و فرهنگی جامعه‌است. سرمایه گذاری در کشاورزی از اهمیت بالایی برخوردار است. با سرمایه گذاری در بخش کشاورزی و حمایت و توسعه آموزش و بهداشت در جامعه می‌توان به امنیت غذایی در جامعه کمک کرد تا همه دنیا از آن سودمند شوند. سازمان فائو برای ارتقاء امنیت غذایی با کشورهای جهان همکاری نزدیک دارد. در ایران گرچه وضعیت امنیت غذایی خوب است اما در سطح بسیاری از کشورهای دیگر دنیا این گونه نیست. فائو از از سال ۱۹۶۴ میلادی با همکاری بنگاه‌های مالی دولتی و خصوصی به کشورهای عضو یاری رسانده‌است و برنامه‌های بسیاری در سرمایه گذاری در کشاورزی و توسعه بخش روستایی به اجرا گذاشته‌است .

فائو در ایران نیز بیش از ده‌ها پروژه در زمینه‌های گوناگون مانند امنیت زیستی، تغذیه، سلامت و کیفیت غذا، اقتصاد و آمار، آبیاری و ذخائر آبی، ماهیگیری و آبزیان و همچنین تولیدات و بهداشت دام، با هدف بالا بردن سطح تغذیه ارتقاء تولیدات کشاورزی، بهبود زندگی جمعیت روستایی و توانمندسازی به انجام رسانده‌است. این پروژه‌ها به طور مستقیم یا غیرمستقیم در خدمت دستیابی به امنیت غذایی در ایران بوده‌است.

هدف برخی پروژه‌ها تدوین چارچوبی برای توسعه پایدار کشاورزی و کمک به کشورهای عضو اکو از جمله ایران، جهت طراحی برنامه منطقه‌ای برای امنیت غذایی بوده‌است و از طریق این پروژه‌ها کمک‌های اضطراری، به نیازهای اضطراری کشورها در زمان بحران‌هایی چون زلزله، سیل، خشکسالی و آنفلوآنزای مرغی، پاسخ داده شده‌است را فراهم می‌آورد. درکشورما بانک تخصصی کشاورزی ایران مطمئن ترین محل برای جذب سرمایه هایی است که امنیت غذایی مردم برای آنان اهمیت دارد.تاسیس بانک کشاورزی در سال ۱۳۱۲وخط مشی روشن آن در جهت سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران بیش از ۸دهه دیرپایی دارد و توانسته است علاوه بر حمایت اثرگذار از کشاورزی معیشتی که واقعیتی انکار ناپذیر در کشور است،موجبات تاسیس مجتمع های کشت وصنعت وتولید پروتئین بزرگ کشور را فراهم آورد، به طور یقین می توان

گفت بخش مهمی از امنیت غذایی میهن مرهون خدمات ارزشمند،هدفمند وآگاهانه این بانک مردمی است که با برخورداری از سرمایه انسانی متخصص وقابل اعتماد، بنیان امنیت غذایی را درکشور تحکیم بخشیده است.

تغییرات اقلیمی و امنیت غذایی((Climate Change and Food Security

پس از رخداد سیل هند و آتش سوزی‌های فراگیر و مخرب روسیه و بلایای طبیعی مشابه دیگری در آمریکا و اروپا،به ویژه آتش سوزی های گسترده در آمریکا در سال ۲۰۱۹ انتظار می‌رود زمین آبستن پیامدهای بالقوه دیگری از نمایش آثار سوء تغییرات اقلیمی باشد و دنیا شاهد سوگیری آشکار تغییرات اقلیمی به سمت ایجاد الگوهای آب و هوایی متفاوتی است که بر اساس آن دیگر نه تنها کشاورزان بلکه همه مردم به آن مبتلا هستند. کارشناسان در همایش هفته جهانی آب WWW در استکهلم نیز با اتفاق نظر موضوعات مهمی همچون خشکسالی در روسیه و سیل در پاکستان را بخشی از یک روند جهانی از الگوهای غیرقابل پیش بینی آب و هوایی و بویژه بارندگی می‌دانند که مساله امنیت غذایی جهان را هدف تهدید قرار داده‌است. خانم سونیتا نارین، مدیرمرکز علوم و محیط زیست هند درخصوص مسائل منطقه‌ای و جهانی آب می‌گوید: «ما هم اکنون به نقطه‌ای رسیده‌ایم که طی آن در حال روبه رو شدن با آب بیشتر، روزهای بارانی بیشتر و البته وضعیتی ناپایدار و تغییرپذیرتر هستیم، به طوری که چنین جایگاهی به مفهوم روبه رو شدن با خشکسالی‌های بیشتر و در نتیجه سیل‌های ویرانگری است که نمونه روشن آن پیش روی ماست.»

آب، شاه بیت قصیده امنیت غذایی

طبق گزارش منتشر شده موسسه بین المللی مدیریت آب ((IWMI، موضوع آب و هوای غیرقابل پیش بینی نیازمند سرمایه گذاری‌های کلان در ارائه متنوعی از گزینه‌های ذخیره آب است تا جامعه جهانی بتواند از این رهگذر برای مقابله با چنین وضعیت‌های نامعلوم و بلاتکلیفی مهیا باشد. هم اکنون میلیون‌ها کشاورز در جوامع وابسته به کشاورزی تغذیه شونده با آب در وضعیت ریسک و مخاطره ناشی از کاهش و دسترسی پذیری نامنظم و غیرقابل پیش بینی این منبع حیات به سر می‌برند. این وضعیت هشدار دهنده درخصوص پس آیندهای تغییرات آب و هوایی نامنظم و غیرقابل پیش بینی و آمار قابل توجه جمعیت تولیدکنندگان غذای جهان که در معرض تهدید جدی آن هستند در جایگاهی است که به اذعان کارشناسان جهانی نگاه تازه و جدیت افزون تری را در جهت توجه و اتخاذ رویکردهای مدیریت آب می‌طلبد. حدود ۶۶ درصد از کل زمین‌های کشاورزی محصولات زراعی در آسیا آبیاری نمی‌شوند و این در حالی است که در آفریقا رقمی معادل ۹۴ درصد از کل زراعتها تحت تغذیه با بارندگی هستند و با توجه به همین آمار و ارقام، کارشناسان برآورد می‌کنند حدود ۵۰۰ میلیون نفردرآفریقا و هند از شیوه‌های اصلاحی مدیریت آب کشاورزی منتفع خواهند شد.

ریسک های ویژه بخش کشاورزی

ریسک که از واژه ها ومفاهیم بسیار پر مناقشه است تعاریف گوناگون وگاهی متناقضی دارد که فقط به دوعامل احتمال وعدم قطعیت که در اکثر تعاریف مشترک است بسنده می‌گردد. ملاحظه می شود که این دو المان اساسی در بخش کشاورزی نیز تولید وبه عبارت دیگر غذای مردم را تحت تاثیر قرار خواهد داد.

انواع مخاطرات اقلیمی وآب وهوایی،بیماری ها وآفات،تنش های خشکی وخشکسالی وسرما ویخبندان از جمله مهم ترین ریسک های بخش کشاورزی است که رخداد آن ها مستقیما کشاورزی،کشاورزان ودر نهایت باظهور آثار فوری، سفره مردم و سبد خانوار را مورد تازش وتاثیر قرار می دهد.ریسک بازار که عمدتا ناشی از عدم اجرای سیاست الگوی کشت یااجرای کند آن در کشور است نیز از جمله ریسک های دیگری است که در کشور وجوددارد.

بیمه کشاورزی فین تک بخش کشاورزی

از سال های دوری که درقرن ۱۸بنجامین فرانکلین رئیس جمهور شگفت انگیز ایالات متحده ایده بیمه کشاورزی را برای مدیریت ریسک های مالی بخش کشاورزی وتامین غذا مطرح کرد تاکنون،این سازوکار مورد اقبال بسیاری از کشورها بوده و به سخن دیگر بیش از نیمی از کشورهای عضو سازمان ملل متحد از این مکانیزم در جهت حکمرانی خردمندانه وهمچنین آسان وپایدار بهره می برند. در ایران از سال ۱۳۶۳چنین بنیاد خوش یمنی درکشور گذارده شده است وتاکنون با پرداخت نظام مندهزاران میلیارد ریال توانسته است استمرار تولید در کشاورزی را یاری نماید، حضور هولدینگ مالی وفنی خوشنامی همچون بانک کشاورزی نیز در کناراین صندوق نقش موثری در توفیقات آن داشته است والبته حضور بیمه کشاورزی نیز باجبران خسارات توانسته است جریان نقدینگی،تسهیلات ووصول را بهبود بخشد.اکنون بیمه کشاورزی، بیش از ۱۵۰ فعالیت رادر بخش کشاورزی زیر پوشش حمایتی خویش داردوتوانسته است امنیت رابه تولید در بخش کشاورزی نویددهد.

مفهوم کاربردی پدافند غیر عامل

"مجموع اقدام های غیر مسلحانه ای که موجب افزایش بازدارندگی، کاهش آسیب پذیری، تداوم فعالیت های ضروری، ارتقا پایداری ملی و تسهیل میریت بحران در مقابل تهدید ها و اقدام های نظامی دشمن می شود".

پدافند غیرعامل مشتمل بر چه موضوعاتی است:

تهدیدات ذیربط پدافند غیرعامل شامل تهدیدات نظامی و تهدیدات سایبری ، زیستی (انسان،دام،کشاورزی،مواد غذایی و دارویی، آب، محیط زیست و منابع طبیعی)، پرتوی، شیمیایی و اقتصادی می باشد که سیاستگذاری، هدایت و برنامه ریزی مقابله با تهدیدات یاد شده در قرارگاه های (پدافند سایبری، پدافند زیستی، پدافند پرتوی، پدافند شیمیایی، پدافند اقتصادی و پدافند مردمی) تشکیلاتی سازمان پدافند غیرعامل کشور انجام می پذیرد .

اسناد بالا دستی و الزامات قانونی پدافند غیر عامل

اهم قوانین بالا دستی موجود به شرح ذیل می باشند:

۱ -قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

۲ -چشم انداز ۲۰ ساله جمهوری اسلامی ایران در افق۱۴۰۴

۳ -سیاست های کلی نظام در حوزه خودکفایی دفاعی و امنیتی

۴ -بند۱۱ ماده۱۲۱ قانون برنامه ۵ ساله چهارم توسعه جمهوری اسلامی ایران

۵ -مواد ۱۹۸،۱۹۹،۲۰۱(بند ک) ، ۲۱۵ و ۲۳۱ قانون برنامه ۵ ساله توسعه جمهوری اسلامی ایران

۶ -زیر بندهای (۵۳-۲) و (۵۳-۳) بند ۵۳ پیش نویس ۶ ساله توسعه جمهوری اسلامی ایران

۷ -بند ۱۵ ماده (۱) سند ملی آمایش یرزمین ۸- اساسنامه سازمان پدافند غیر عامل کشور

۹ -سیاست های کلی نظام در حوزه پدافند غیرعامل (مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام)

باعنایت به حوزه عملکردی وتعریف فوق،بیمه کشاورزی رکن اساسی در پایداری ملی در حوزه امنیت غذایی به شمار می رود واقتضا می نماید در بالاترین سطوح تصمیم گیری مرتبط از جمله شورای عالی بیمه وشورای اقتصادنیز حضور عینی وتاثیر گذار داشته باشد.

نتیجه گیری

امنیت غذایی مهم ترین مولفه ازوجوه و ابعاد مختلف امنیت در جهان به شمار می رود و همیشه این امنیت در معرض تازش ویورش عوامل مختلف طبیعی واقلیمی همچون خشکسالی،سرما ویخبندان،آفات وبیماری هاست.در شرایط کنونی جهان ومسایل خاص منطقه غرب آسیا، چهره بی شفقت تغییرات اقلیمی نیز نمایان شده وتنها سازوکار مدیریت ریسک های مالی بخش کشاورزی،مکانیزم بیمه کشاورزی است که با مشارکت مردم ودولت انجام پذیر است ومی طلبد دولت همان گونه که در ذیل ماده ۳۲ حکم قانونی برنامه ششم توسعه آمده است ،تمرکز کمک های خودرادر این بخش داشته باشد.بیمه کشاورزی به عنوان مهم ترین وکارآمد ترین ابزار برای پایداری ملی وپدافند غیر عامل در بخش کشاورزی به شمار می رورد که به آسانی قابلیت نطارت بر حسن اجرا ونیز حسابرسی آن فراهم است.همراهی اقتصادی وپشتیبانی مالی سازمان برنامه وبودجه ووزارت امور اقتصادی ودارایی که در سال زراعی اخیر باتخصیص بهنگام بخش اعظم منابع مورد نیاز ،نسبت به سال های گذشته،بهتر بوده است،دارابودن سه عنصر سرعت،دقت وصحت که ازویژگی های دانش بنیان سازوکار بیمه کشاورزی است، آن را به ابزار قابل اتکا وکارآمدی بدل کرده است که می تواند زمینه تاب آوری کشتی اقتصاد کشور رادر شرایط بحرانی پدید آورده وبامدیریت ریسک پیش زمینه های ایجاد بحران در کشور را مدیریت واز رخدادبسیاری از بحران ها در کشور پیشگیری نماید.

مراجع

رسولی ثانی‌آبادی، ا.، و کرمی، م. (۱۳۹۹). بررسی ابعاد جدید امنیت در دستورکار بین‌المللی: مطالعه موردی اقدامات عملی دولت‌های سوئد، کانادا و ژاپن (۲۰۱۵-۲۰۱۸). مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، ۱۰(۳۵)، ۲۰۸-۲۳۱.

عبدالهی، م.، و مرادی، ع. (۱۴۰۰). تحلیل رژیم حقوقی تحریم‌های شورای امنیت و تأثیر آن بر امنیت ملی ایران. فصلنامه روابط خارجی، ۱۲(۴)، ۴۵-۷۲.

شریفی، ح.، و حسینی، س. (۱۴۰۱). امنیت سایبری و نقش آن در پایداری امنیت ملی در عصر دیجیتال. فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک، ۱۹(۲)، ۱۲۳-۱۴۵.

قاسمی، ف. (۱۴۰۲). رژیم حقوقی امنیت بین‌الملل و چالش‌های تغییرات اقلیمی: رویکردی به پایداری ملی. مجله حقوقی بین‌المللی، ۳۹(۶۰)، ۸۹-۱۱۲.

یزدانی زازانی، م. (۱۴۰۰). حکمرانی امنیت ملی و نقش شورای عالی امنیت ملی در سیاست‌گذاری دفاعی ایران. فصلنامه پژوهش‌های روابط بین‌الملل، ۱۰(۳)، ۱۰۹-۱۳۱.

Buzan, B., & Hansen, L. (2020). International security in the 21st century: A reader. Cambridge: Cambridge University Press.

Collins, A. (2022). Contemporary security studies (5th ed.). Oxford: Oxford University Press.

Dunlap, C. J. (2024). Legal frameworks for hybrid threats: Securing national and international stability. Journal of Conflict and Security Law, 29(1), 87-110. doi:10.1093/jcsl/krad012

Greitens, S. C. (2023). The geopolitics of security in the Indo-Pacific: Emerging challenges and responses. Journal of Strategic Studies, 46(3), 567-592. doi:10.1080/01402390.2022.2045678

Hough, P., Moran, A., Pilbeam, B., & Stokes, W. (2020). International security studies: Theory and practice (2nd ed.). London: Routledge.

Jackson, R., & Sørensen, G. (2023). International law and global security: Navigating risks in a fragmented world. European Journal of International Security, 8(1), 45-67. doi:10.1017/eis.2022.34

Klabbers, J. (2022). International law and the politics of global security: Risk and resilience. Leiden Journal of International Law, 35(2), 301-322. doi:10.1017/S0922156522000035

Tanaka, Y. (2021). The international legal order and the governance of global security risks. Global Governance: A Review of Multilateralism and International Organizations, 27(3), 389-410. doi:10.1163/19426720-02703004

Williams, P. D., & McDonald, M. (Eds.). (2021). Security studies: An introduction (3rd ed.). London: Routledge.